

Vad EU-valet 2024 borde handla om

Det är dags att engagera sig

Lena Ek

OHLIN institutet

Vad EU-valet 2024 borde handla om

- Lena Ek: **Det är dags att engagera sig**
- Cecilia Malmström: **EU:s utvidgning är ett moraliskt imperativ - men hur?**
- Ola Nordebo: **Om språk i vår europeiska vardag**
- Johan Rudström: **EU-politiker struntar blankt i svenska sjuksköterskors ”rygg till rygg”-pass**
- Olle Schmidt: **De koncentriska cirklarnas Europa**

Stora frågor i ett litet format

Vad borde EU-valet handla om? Det är temat för en serie skrifter som Ohlininstitutet ger ut under valåret 2024. Valet till EU-parlamentet hålls i en tid med stora spänningar på vår kontinent. Spänningar som ställer nya krav på samarbete.

Samtidigt finns en våg av skepsis mot samarbetet i flera medlemsländer. Partier som är skeptiska till EU vinner i styrka i nationella val och de mobiliserar nu inför EU-valet.

Tidigare har partierna i Sverige haft svårt att fokusera på det europeiska perspektivet i valrörelserna, istället har man av partitaktiska skäl använt valrörelsen till att lyfta nationella frågor. Denna gång är det viktigt att det europeiska perspektivet verkligen får genomslag i debatten. Det är så mycket som står på spel.

Vi hoppas att skrifterna i denna serie ska bidra i det samtalet.

Christer Nylander

Ordförande i Ohlininstitutet

Utgiven av Ohlininstitutet 2024

© Ohlininstitutet och författaren

Form och produktion: Erika Jonés Bokstavstyp

Tryck: ByWind, februari 2024

Vad EU-valet 2024 borde handla om

Det är dags att engagera sig

Lena Ek

Lena Ek

Lena Ek är jurkand

Riksdagsledamot (C) 1998-2004

och 2014-2015

EU-parlamentariker (C) 2004-2011

Miljöminister 2011-2014

Det är dags att engagera sig

De senaste åren har världen förändrats dramatiskt. Pandemin visade att vi alla är dödliga. Konflikterna i Afrika visar att drömmen om bistånd som framtidsplattform kanske behöver tänkas om. Klimateffekternas eskalering skapar torka och översvämningar som ofta återfinns i de viktigaste matproducerande områdena i världen. Teknikutvecklingen skapar ett metall-race som hetsar fram geo-politiska konflikter. Det ryska angreppskriget mot Ukraina och andra övergrepp mot kringliggande stater förändrar hela omvärldsbilden hos Europas medborgare och har redan förändrat nationell politik i grunden i EU:s alla medlemsländer.

I detta ytterst bekymmersamma läge kommer EU:s medborgare att gå till val i juni för att välja sina företrädare i den gemensamma organisation som skapades för att befästa och bevara freden, skapa större välbefinnande och frihet för medborgarna och bygga den gemensamma inre marknaden som en plattform

för en sådan utveckling. Med den framtidsdrömmen tydlig och visionär har land efter land sökt sig till EU. Rejåla debatter, kunskapsbyggande, enorma reformpaket och gedigna demokratiska processer har förberett både EU och ansökande länder på vad som krävs och vad som erbjuds. Jag har som folkrättsjurist, riskdagsledamot, EU-parlamentariker och miljöminister varit delaktig i både den svenska processen och EU-utvidgningens olika faser. En period var jag vice ordförande i parlamentets utvidgningskommitté för Kroatien och vet därmed vilket enormt reformarbete som krävs både rättsligt och kulturellt för att ett medlemskap ska komma till stånd och få en lyckad start.

EU-parlamentets roll

Demokrati kräver transparens, förankring och förståelse. De direktvalda parlamentariker som företräder människor från alla olika hörn av EU har en enormt viktig roll. Dels ska de naturligtvis företräda sina väljare och driva de reformer som behövs. Dels ska de också kunna förklara och visa hur beslut i Bryssel kommer tillstånd och fungerar. Det är kanske svårare i Sverige med den styrmodell som vi har och som skiljer sig från hur länder som tex Frankrike byggts konstitutionellt. Regeringarnas arbete i Europeiska rådet är dessutom ibland höljt i nattmånglingarnas dunkel och det är ovanligt att dess ordförande tar sig tid att beskriva beslutmaskineriet med den balans det har. Det blir istället ofta vi har – eller jag har.

I Sverige ska EU-beslut i förankras i riksdagens EU-nämnd för att förtydliga bandet mellan väljare och EU-nivån. Helst ska också riksdagens kammare debattera de stora frågorna. Idag känns det ibland som att hela den förankringsprocessen sköts med vänster hand. Det är inte konstigt att de blir svårt för svenska väljare följa med i vad som är på väg att hända eller vad som blir effekten av olika förslag. Här borde alla partier fundera över vad som kan göras för att använda det potentiella inflytande som vi har!

EU-kommissionens bristande ansvarstagande för politiska processer.

I den politiskt mycket farliga situation som Sverige och EU befinner sig i efter den ryska attacken mot Ukraina vill jag säga att kommissionen har gjort ett bra arbete för att samla EU säkerhetspolitiskt och stödja Ukraina. Kanske för att man gått tillbaka till kärnuppdraget om fred och stabilitet och demokrati!

På andra områden finns det stark anledning att kritisera den nuvarande kommissionens arbete. EU-kommissionen har det stora ansvaret och den stora möjligheten att dels försvara och skydda organisationen, men framförallt att förslå ny lagstiftning.

I den triangulära beslutsprocessen utgår fördraget från en balans mellan dessa tre institutioner. På senare år har kommissionen förändrat spelplanen genom att i ökande utsträckning försöka minska antalet förhandlingstillfällen. Hur? Det finns

Allt större områden lämnas över till kommissionen att utforma. Det är naturligtvis bekvämt för kommissionen men det minskar transparensen och minskar parlamentets inflytande.

flera olika former av beslutsprocesser och jag vill rikta stark kritik mot hur användningen av så kallade delegerade akter ökat i användning. Här fattas i så fall rambeslut och innehållet delegeras till kommissionen att utforma. Det finns naturligtvis en effektivitetstanke bakom detta, men utvecklingen pekar mot att allt större områden lämnas över till kommissionen att utforma. Det är naturligtvis bekvämt för kommissionen men det minskar transparensen och minskar parlamentets inflytande. Detta blev särskilt tydligt vid utformningen av vad som ska ses som regelverket för hållbara investeringar enligt den s.k. taxonomin. Kombinationen av detta och bara några dagars tid över en julhelg för att reagera genom att besvara ett byråkratiskt och krångligt dokument gjorde att både regeringar, näringsliv och civilsamhälle reagerade med ilska och förvåning.

Här har det inkommande parlamentet en otroligt viktig funktion för att tillsammans med regeringarna i rådet se till att respekten för de demokratiska processerna ökar.

Förväntningarnas tyranni

I de stora framtidsdiskussionerna spelar EU en otroligt viktig roll. Här finns förväntningar från medlemsländernas medborgare om lugn och välstånd. Fredsprojektet som i begynnelsen också tog sig an svälten och flyktingproblemen som fanns i Europa efter andra världskriget. Samarbetet som gjort att studenter har utbytestermener i andra länder, resande utan visum

och en förbättrad social situation och som bidragit till att lösa både bankkriser och pandemier.

I EU:s omgivning finns förväntningarna på skydd och ibland upprättelse, fred och frihet. De länder som befinner sig i Rysslands geografiska närhet söker både freden men också bättre ekonomi.

De stora visionerna och framtidsdrömmarna behövs och visar vägen. Frågan är dock vilka europeiska ledare som idag förmår hålla visionen levande? Många viktiga diskussioner tyngs av en detaljeringsgrad och ibland till och med byråkratiseringsiver som ger motsatt resultat. Människor som kommer i kontakt med regleringsresultatet står frågande, och ibland också fientliga, till vad resultatet har blivit i verkligheten.

Med behovet av utvidgning och stabilisering i Europa som är så tydligt i dagens läge följer också ett behov av omorientering. EU kommer att behöva hitta sin nivå i regelhierarkin och lämna övrigt till medlemsländer ock kanske även till regioner.

Enorma utmaningar

Rysslands ledare har i olika sammanhang visat att kriget mot Ukraina inte bara handlar om geografi, det handlar i hög grad om råvaror som metaller och matproduktion. EU:s säkerhetspolitiska roll blir allt viktigare och det handlar om mera än närområdet. Fredsförhandlingar och konfliktlösning måste hanteras. Hur ställer vi oss till de frågor som naturligt kommer då?

Både kriget och teknikutvecklingen skapar ett råvaru-race som är globalt. Av sällsynta jordartsmetaller har EU ett närmare absolut importberoendet av de tio viktigaste. För att ersätta oljan behövs bio-råvara av olika slag. Det är inte konstigt att debatten i näringsliv och Bryssel handlar mycket om råvaru-tillgång och att blickarna därmed riktas mot det råvaru-rika och skogsrika Sverige. Hur ska vi hantera detta?

Energifrågan har länge bekymrat många. Hur hanterar vi klimatfrågan ihop med det omedelbara behovet av mer energi? Vem betalar produktion och vem betalar upprustning av det europeiska elnätet och hur tar vi oss ur fortsatt ryskt beroende? Vilka regler ska styra marknaden?

Svält och fattigdom ökar igenom världen som ett resultat av konflikter och klimateffekten. Fler människor vill migrera mot städer och mot EU. Hur ska balansen ske mellan presentation av EU-drömmen och stängda gränser?

Svenska utmaningar

Sverige landar i alla dessa bekymmersamma sammanhang, men har också tekniska och politiska lösningar på många av problemen. Oavsett om det är 40 eller 50 eller 60% av lagstiftningen som numera kommer från Bryssel så landar den i vår verklighet också. Vi måste engagera oss i vår fjärde politiska nivå, eller hur?!?

Det är för mig en gåta att svenska media bevakar EU-nivån så lite, så sporadiskt och så o-analytiskt. Sverige bemannar inte

de positioner vi har rätt att bemanna i kommissionen. Politiken och näringslivet behöver engagera sig mera i vår fjärde politiska nivå. Annars blir kartan fel och därmed också resultatet fel.

Årets val till EU-parlamentet och tillsättandet av den nya EU-kommissionen kommer att avgöra mycket av vår framtid.

Det är dags att engagera sig. Seriöst.

Det är för mig en gåta
att svenska media bevakar
EU-nivån så lite, så sporadiskt
och så o-analytiskt.

OHLIN institutet

Om stiftelsen Bertil Ohlininstitutet

Ohlininstitutet är en partipolitiskt oberoende liberal tanke-
medja.

Institutet är en plattform för att stimulera och fördjupa liberal idédebatt, det innebär att olika åsikter ges plats och att institutet inte nödvändigtvis delar de åsikter som framförs.

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet grundades 1993 för att ”stimulera vetenskaplig forskning kring de liberala idéerna och deras tillämpning på samhällsförhållanden i Sverige och världen.”

Institutets finansiering

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet finansieras främst av bidrag från ägarstiftelser inom liberal press. Genom åren har vid enstaka projekt även andra finansiärer förekommit.

Internationellt samarbete

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet är medlem i den europeiska liberala tankesmedjan ELF (European Liberal Forum).

Föreläsningar

Varje år arrangeras Bertil Ohlinföreläsningen och Wibble-föreläsningen där svenska och internationella föreläsare ger ett bredare perspektiv på aktuella och tidlösa politiska problem.

Skrifter med mera

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet bidrar till att fördjupa och stimulera den svenska liberala idédebatten, samt ge nya liberala debattörer möjlighet att göra sig hörda. Det kan ske i olika format såsom böcker, skrifter, seminarier, poddar och filmer.

Uppsatstävling

Stiftelsen Bertil Ohlininstitutet arrangerar årligen en uppsatstävling inom samhällsvetenskapliga ämnen för studenter på C- och D-nivå.

Debattörspris

Bertil Ohlininstitutet delar årligen ut ett debattörspris. Priset syfte är att stimulera seriös debatt kring viktiga frågor.

Kontakt

ohlininstitutet.se

Christer Nylander, ordförande

christer.nylander@ohlininstitutet.se

OHLIN institutet